

שיעור יא: חופה קונה

דף ה ע"א

בעיות בפשט הסוגיה וברש"י:

א. חופה קונה- לעניין מה?

רב הונא אומר שחופה קונה ולומד זאת בק"ו מכסף.

והנה, כסף קונה קניין אירוסין ולא עושה נישואין, האם גם חופה תקנה ככסף רק קניין אירוסין?

רש"י בד"ה "אף אני" כתב וז"ל: "...יקנה נמי כאן בלא אירוסין". לכאורה לשונו של רש"י משונה, שהרי באנו ללמוד שחופה קונה אף שלא באה לאחר כסף, וא"כ היה לו לומר ש"יקנה נמי כאן בלא כסף, שטר או ביאה"

נראה ברש"י שבא לומר שחופה תעשה נישואין, אולם נראה בלשונו שאין כוונתו שתעשה גם אירוסין וגם נישואין אלא תעשה רק נישואין בלא שיהיה צורך באירוסין קודם לכן.

דבר זה מעורר מספר קשיים:

1. ראינו בשיעור א את דברי הרמב"ם בתחילת הלכות אישות, שלמרות שקודם מתן תורה לא היה צורך בקניין קודם האישות, הרי שלאחר מתן תורה התחדש שיש צורך בקניין וזהו קניין קידושין, ואף ביארנו שם באחת הדרכים, שרש"י על המשנה בא להדגיש שעניין זה חידשה המשנה, א"כ כיצד יתכן שתהיה נשואה ללא שיקדם לזה קניין אירוסין?

2. מדוע רש"י, שבא כעת להגדיר מה החופה יוצרת, לא פירש זאת מיד בתחילת הסוגיה, כשרב הונא אמר "חופה קונה מק"ו"?

3. לכאורה רש"י סותר את עצמו. בדף ג ע"א אומרת הגמרא שהמשנה שכתבה "האשה נקנית בשלוש דרכים" באה למעט חופה ואילו לרב הונא באה למעט דבר אחר. את קניין החופה שם ביאר רש"י בד"ה "למעוטי חופה": "שאם מסרה לה אביה לחופה לשם קידושין..." , מבואר בו שחופה הינה קניין קידושין ולא נישואין.

היה אפשר לטעון, שרש"י הוכרח שם לפרש אחרת, בהתאם לסוגיה שם, שבאה ללמד מה מיעטה המשנה שלא קונה, שהרי אם חופה מיד עושה נישואין, כיצד באה הגמרא למעט חופה מהמניין שבמשנה, הרי המשנה מונה קניינים שהם רק קנייני קידושין וא"כ לכן לא נמנתה חופה במשנה, ולא כי אינה קונה.

אולם, לא נראה שזו הסיבה שרש"י הוכרח לבאר שם שחופה עושה רק קידושין, שהרי קניין ביאה שנמנה במשנה ובכל זאת הגמרא בדף י מסתפקת שמא עושה נישואין, "ביאה נישואין עושה או אירוסין עושה", א"כ, גם חופה, למרות שעושה נישואין לשיטת רש"י אצלנו, היה למשנה לכותבה. כמו"כ, רבא אצלנו טוען כנגד רב הונא "ג' תנן וד' לא תנן" ואם אכן אין המשנה מונה קניין שעושה נישואין, מה טענתו, לפי רש"י, שמא המשנה כתבה רק קניינים שעושים רק אירוסין ולכן לא מנתה חופה שעושה ישר נישואין? אע"כ, אין בהבדל זה סיבה לכך שלא תופיע חופה במשנה ועיין לקמן מדוע.

היה אפשר לתרץ, שכוונת רש"י בדף ג שונה. רש"י באמת סובר שיש בכוח חופה לעשות נישואין, אולם התקשה, שהגמרא שם שבאה למעט חופה מהמשנה וודאי באה למעט מקניין קידושין ולא מנישואין, לכן העמיד במקרה שהאב מסר את בתו לחופה ומראש הגביל את פעולת החופה רק לקידושין, האב הגדיר את מסירתו רק לקידושין.

לפי"ז, פשט המילים ברש"י: "שאם מסרה לה אביה לחופה לשם קידושין", אין פירושה כהבנתנו עד כה, ש-לחופה- היינו הך עם 'לשם קידושין', כאילו ה"לשם קידושין" הינו הסבר מהי "חופה", אלא ה"לשם קידושין" בא לצמצם ולהגביל את "חופה", היינו, מסרה אביה לחופה, אבל לא באופן סתמי כך שתעשה נישואין, אלא הגדיר שזה יהיה רק לשם קידושין. בזה יתורץ רש"י וגם יבואר מדוע רש"י הוסיף שם כל עניין זה שמסרה אביה.

אולם הנחתנו, כי אף שחופה עושה נישואין, ניתן לבוא בכוונה ולצמצם את פעולתה רק לאירוסין איננה פשוטה והיא תלויה בשאלה מהי ההבנה בכך שחופה עושה נישואין.

ב. מה ההבנה שחופה עושה נישואין?

תוספות הרא"ש כאן כותב: "וכיון שהיא קונה- גם היא גומרת, דמאי אולמיה דחופה שאח"כ להיות גומרת טפי מחופה זו. או שמא לרב הונא חופה קונה, וביאה שאח"כ גומרת".

מהי סברת הצד הראשון בו, שחופה עושה נישואין?

לשונו היא: "מאי אולמיה דחופה שאח"כ טפי מחופה זו". והנה, בפשטות, ההבנה שחופה עושה גם נישואין היא שהחופה פועלת **שני דברים**: אירוסין ונישואין. קניין אירוסין הוא סיבה לדבר אחד בלבד, רק לאירוסין ואילו כדי לפעול נישואין זקוקים אנו לעוד קניין, כי קניין האירוסין בנוי רק לפעול אירוסין.

וא"כ לכאורה טענתו "דמאי אולמיה דחופה שאח"כ להיות גומרת טפי מחופה זו" איננה מובנת, שהרי יתכן והסיבה שיש צורך בחופה שנייה בנוסף לראשונה, איננה מפני שהחופה השנייה אלימה יותר מהראשונה, אלא מפני שלא יתכן שבפעולה אחת נשיג שתי תוצאות ושתי חלויות. יתרונה של החופה השנייה הוא בזה שהיא שנייה ובאה לפעול לבד את הנישואין, ולא כי היא אלימה מהראשונה.

אלא נראה שכוונת תוספות הרא"ש היא, שבאמת אין החופה פועלת שני דברים ושתי חלויות. באמת האירוסין מצ"ע הם קניין גם על האישות, ולא קניין על חצי דרך, אלא שלא יכולים האירוסין לפעול הכל, לא מצד שהתייחסו רק לחצי אישות ולא לסוף הדרך, אלא כי בפועל **המצב** בו נמצאים בסיום קניין הקידושין עדיין חסר בו משהו, חסר משהו באופי היחסים שביניהם כרגע, אכתי מיחסרא מסירה לחופה, ולכן הגמר נעשה ע"י מצב כחופה (בלא להיכנס לשאלה אם חופה היא קניין או לא ועיין לקמן בזה), או ביאה.

א"כ, אין כוונת הרא"ש שמשתמשים בחופה לשני דברים, אלא נעשה קניין של אירוסין שהוא באמת סיבה להחיל אישות גמורה, בתנאי שמצבם אחריו יהיה קרוב לבעל ואשה, וכאן, מכיוון שמעשה האירוסין היה ע"י חופה הרי שלא חסר לו בפועל הגמר של החופה, כי הייתה כבר חופה, והם בפועל במצב של קירבה, ממילא כאן לא חסר דבר נוסף **והגענו ישר למצב של נישואין ללא ש"עצרנו"** באמצע בשלב של אירוסין.

ומה סבר הצד השני ברא"ש? אין טענתו שאין מעשה אחד יכול לפעול שני דברים, כי אז הצד הראשון לא ענה לו ובאמת, כאמור, אין כאן עשייה של שני דברים. הצד השני איננו חולק על עצם היסוד שלחופה יש אופי של השלמת הקניין, אולם החופה שנלמדה מכסף

תפעל רק ככסף ולא יותר, כקניין שצריך עדיין השלמה. כיוון שלמדנו מכסף ושטר על חופה ובהם קניין האירוסין חסר גמר, אז גם חופה לא תהיה יותר מהם ותזדקק עדיין להשלמה, (עדיין צ"ע, דהרי מה שכסף אינו מצליח לגמור אינו כי חסר בקניינו) אולם מכיוון שבפועל לא תוכל להוסיף כאן החופה משהו שלא היה, תהיה ההשלמה ע"י ביאה.

לפי זה נמצא שאין החופה באה לפעול כאן שתי חלויות, תחילת הקניין, וגמר, אלא הכל עניין אחד שנמשך עד הגמר, החופה עושה חלות אחת והיא נישואין. ומדויק מאד שזו אף שיטת רש"י שכתב "בלא אירוסין", וכוונתו ללא שהקניין עצר באמצע שזה קניין ארוסין, ולא כתב שהחופה עושה את שניהם: אירוסין ונישואין בב"א.

אף שזה הפשט בחופה, לא יהיה קשה מה טוען רבא: "ג תנו, ד לא תנו", הרי להנ"ל י"ל שהמשנה לא מנתה חופה כי עושה נישואין ולא אירוסין? מכיוון שתוצאת קניין אירוסין יש גם בחופה דבכלל מאתיים מנה, אלא שהקניין הושלם מיד.

והנה, אם זה הפשט ברש"י, לא שייך לומר שאם האב אומר שמוסר את בתו רק לקידושין יחול רק קניין קידושין, מכיוון שאין כאן שני עניינים שנפעלים בב"א אלא נפעל רק עניין נישואין. אם היינו לומדים שאותה חופה עושה גם אירוסין וגם נישואין, היה ניתן לומר שמכיוון שדעתו הייתה רק על אירוסין לא תפעל נישואין, אבל להנ"ל לא משנה מה הייתה דעתו, שהרי עשתה החופה אירוסין כאלו שלא חסר אחריהם שום דבר וממילא אין סיבה שקניין האירוסין לא יגמור הכל.

נביא ראייה לדברינו:

הר"ן לדף י ע"א מבאר את הרי"ף שכתב שביאה שלאחר אירוסין עושה נישואין, דאם חופה שהיא רק צורך ביאה עושה נישואין, כ"ש שביאה לשם נישואין תעשה נישואין. ומוצא הר"ן סמך לזה מכך שהגמרא שם בדף י, שואלת אם ביאה עושה נישואין או אירוסין ואם ביאה אחר אירוסין לא עושה נישואין מה פתאום שביאה לבדה תעשה נישואין. אע"כ יש בכח ביאה ליצור נישואין ולכן הסתפקה הגמרא אם תיצור נישואין מיד כשמקדש בביאה.

והנה יל"ע, אם באמת פשוט שביאה אחר אירוסין עושה נישואין, מה הצד שביאה לבדה תעשה רק אירוסין? היה אפ"ל שלעולם נישואין צריכים לבוא אחר אירוסין ולא יכולים לבוא בב"א, אולם חזינן כאן בתוספות הרא"ש וברש"י לגבי חופה, לא כך.

והנה, הר"ן שם ביאר ברי"ף שביאת נישואין צריכה להיות לשם נישואין וכן היא לשון הרמב"ם, ממילא י"ל שאם מעשה הביאה התפרש לאירוסין, לא יכול אותו מעשה להתפרש גם לנישואין, דהמעשה כבר התפרש לאירוסין, וכעת י"ל מה היה הצד השני בגמרא שביאה עושה נישואין, הרי המעשה התפרש לאירוסין?

לא נראה שהסתפק האם ניתן שמעשה אחד יתפרש לשני דברים, אלא, כשאנו אומרים שהביאה עושה נישואין אין הכוונה שעושה שתי חלויות שונות, אלא עושה חלות אירוסין, ומעשה אירוסין כזה לא צריך גמר אחריו, והקידושין עושים הכל.

דוגמא לדבר בשאלת הגמרא בדף יח האם יעוד אירוסין עושה או נישואין, ופרש"י שמיעדה בכסף ויל"ע כיצד אותו מעשה של נתינת כסף, באשה עושה רק אירוסין ואילו באמה עושה נישואין? אלא כנ"ל, כיוון שברגע קבלת הכסף לא חסר דבר בייחודה, שהרי היא כבר אמה ממילא לא חסר גמר אחר מעשה הקידושין ונעשה מיד נישואין ג"כ.

ואולי זו כוונת תוס' ר"י הזקן שם בביאה נישואין עושה, "כאילו נשאה".

וא"כ, כיון שאין כאן עשיית שתי חלויות, נראה שאף אם יאמר שעושה בביאתו אירוסין, תקנה הביאה גם לנישואים, אם ביאה נישואין עושה וזה לכאורה מוכרת, שהרי הרמב"ם כאמור הצריך שיבוא עליה "לשם נישואין" כדי שביאה תעשה נישואין, והרי בדוגמאות של ביאה בפנויה שהגמרא בדף י מוכיחה מהם שביאה עושה נישואין, מיירי שבא עליה לשם קידושין, ובוודאי אומר "הרי את מקודשת לי בביאה זו" כמו שרש"י אומר במשנה הראשונה (וודאי שרש"י לא פירש את המשנה רק לפי הצד שביאה עושה אירוסין) ולא אומרת הגמרא שכל הדוגמאות שביאה עושה נישואין מדובר דווקא במקרה שאמר שמתכוון לעשות נישואין בביאה, אע"כ אף שאומר שבא עליה לשם קידושין, היא עושה נישואין, ואף שצריך כוונה לנישואין, כאן הקידושין עושים נישואין ואינם שני דברים, הוא עושה קידושין כאלו שעושים גמר. וכל שאלת הגמרא אם ביאה אירוסין עושה או נישואין, היא אם ביאה עושה שתי חלויות נפרדות או עשייה אחת עד הגמר.

כמו"כ ניתן לדייק מהגר"א בסוף סימן לג שמביא ראייה נגד הרי"ף שביאה עושה נישואין מהגמרא שאומרת "קדיש והדר בעיל", והנה אולי מיירי שם שהתכוין בביאה רק לאירוסין? רואים שהבין הגר"א שאם ביאה עושה נישואין אף שהתכוון רק לאירוסין תעשה נישואין, והביאור כמו שביארנו.

א"כ, גם ברש"י נבאר שחופה עושה נישואין "בלא אירוסין" הכוונה היא בלא שעצרנו באמצע, דקניין אירוסין לבד זה העצירה באמצע הדרך, אלא ישר הגענו לנישואין ע"י

האירוסין ולא נוכל ליישב את הסתירה ברש"י, דשם בדף ג' מיירי כשהתכוון רק לקידושין, שכן כאמור אין הפשט שהחופה עושה שני קניינים: אירוסין ונישואין, דזה לא נקרא "בלא אירוסין", אלא הקניין האחד הוא עד גמר וא"כ לא יועיל אף אם יאמר שכוונתו רק לאירוסין וכמו שהוכחנו מביאה נישואין עושה, ונמצא שיש סתירה ברש"י, ועיין לקמן מה שנבאר ברש"י.

ג. ק"ו מהאכלה בתרומה

בתחילה עשתה הגמרא ק"ו: "ומה כסף שאינו מאכיל בתרומה קונה, חופה שמאכלת בתרומה אינו דין שתקנה".

לא ברור מדוע הגמרא, שבאה להצביע על כך שקניין כסף קל יותר מחופה, מוצאת זאת בהאכלת תרומה, הרי שאלת ההאכלה בתרומה או לא, איננה נובעת במישרין מחוזק קניין כסף או חופה, אלא מהשאלה האם היא ארוסה או נשואה. מכיוון שהכסף יצר רק אירוסין ולא נישואין לכן ממילא אינה אוכלת. א"כ היה לגמרא לומר: "ומה כסף שאין עושה אלא אירוסין וכו'" כמו, שלכאורה, הגמרא תעשה מיד בהמשך ולמה נתפסה הגמרא לאיזו נפ"מ שיוצאת מחמת ההבדל שבין אירוסין לנישואין?

ד. הק"ו מכסף שאינו גומר

ר"ה עושה ק"ו שחופה קונה- "ומה כסף שאינו גומר קונה, חופה שגומרת אינו דין שתקנה?" ויש לשאול:

1. לשון הק"ו הוא: "גומרת" ו"גומר". לכאורה הכוונה ב"גומרת" היא שעושה נישואין. ע"י כסף חל קניין אירוסין, ומבואר כאן שהקניין עדיין חסר ולא גמר הכל, בדף י ע"ב קוראת הגמרא למי שעשה רק קניין אירוסין- "שייר בקניינו", וא"כ ה"גמר" לכאורה אלו הנישואין.

א"כ, יש להבין למה לא אמרה הגמרא: "ומה כסף שאינו עושה נישואין וכו'" אלא "גומר", הרי יש נישואין ויש אירוסין ואלו שני עניינים ולמה לקרוא לזה "גומר"?

2. לכאורה הק"ו תמוה, הק"ו בא לומר שחופה חמורה מכסף שהרי היא גומרת וכסף לא, ממילא אם כסף מקדש וודאי שתועיל אף חופה לקידושין. לכאורה ניתן לומר שבאמת כסף הינו קניין חמור יותר מאשר חופה לכן דווקא הוא יקנה, ומה שכסף אינו גומר ועושה נישואין, אין זה מצביע על קלותו, אלא כדי לעשות נישואין יש צורך במעשה אישות ומעשה אישות זה ביאה, כמובן, שעושה נישואין, או חופה שהיא קרובה לביאה, לעומת כסף שאינו מעשה אישות כלל וזו הסיבה שכסף לא קונה בנישואין ואין בכך להצביע על חלישותו.

חיזוק לסברת השאלה: הגמרא לעיל חיפשה מקור לכך שביאה קונה, למה הגמרא לא עשתה ק"ו: "ומה כסף שאינו גומר קונה, ביאה שגומרת אינו דין שתקנה", אע"כ שמה שביאה גומרת ולא כסף אין זה מפני שלביאה כוח קניין עדיף, אלא בגלל שביאה היא מעשה אישות ולא כסף ואינה ראייה לעדיפות כוחה לקניין, וא"כ מהאי טעמא לא נאמר ק"ו לחופה.

ה. נישואין- קניין?

הגמרא באה ללמוד שחופה תעשה קניין אירוסין ממה שראינו בנישואין שכוחה גדול מכסף, ויל"ע האם בכלל ניתן ללמוד מדבר המועיל לנישואין שאף יועיל לקידושין. מדוע לא?

קידושין הינם בוודאי קניין, השאלה היא האם נישואין הינם קניין.

באמרנו קניין, כוונתנו שיש לפנינו מעשה הפועל את הגמ"ד בין הצדדים, ודעתם היא זו שיוצרת את החלות, אולם תיתכן חלות ללא דעת המחילה אותה, אלא שהתורה היא זו המחילה בעצמה את החלות, כאשר התמלאו הדרישות הנצרכות. על האדם רק להיות מודע לנעשה, אך לא לתת דעת יוצרת, לא הוא שולט על המעשה ויוצר אותו, אלא על המציאות שנוצרה מוטבעת חלות בחותמת התורה (כדוגמת חליצה לדעת הגר"ח הלוי).

למי מהשניים שייכים נישואין?

יתכן ומחלוקת הראשונים בשאלה **כיצד נעשית חופה תלויה בזה**. הסוברים שנעשית ע"י ייחוד, יראו בחופה **מצב** של טרום- אישות ואילו הדורשים פעולה של הכנסה לביתו, יראו בזה **אקט קנייני**.

כמו"כ השאלות האם נצריך עדי קיום על נישואין (הסתפק בזה האו"ש באישות פ"י ואילו האבנ"מ בסימן לח ס"ק יז סבר שצריך), האם צריך כוונה לקניין בנישואין? מדוע לא יועיל תנאי בנישואין? תלויות בשאלה הנ"ל.

והנה, אם נבין שנישואין הינם רק מצב ולא קניין, כיצד יכולה הגמרא ללמוד מהם על קידושין שהם בוודאי קניין?

ו. לעניין מה חופה גומרת- סתירה ברש"י

ישנה כאן סתירה ברש"י בשאלה לעניין מה גומרת. בע"א פירש רש"י בד"ה "שאינו גומר", שכסף אינו גומר לעניין "להוציאה מרשות אביה למעשה ידיה ולירושתה". ואילו בע"ב בד"ה "אף אני" כתב שחופה גומרת לעניין ליורשה ולהפרת נדריה. הרי שהשמיט את מעש"י והוסיף את הפרת נדריה.

הרש"ש עמד על כך ופירש שרש"י בכל מקום פירש את "גומר" מאספקט אחר. בע"א פירשו כיציאה מרשות האב ושם לא נכון לומר שכסף לא הוציא מרשות האב להפרת נדרים, שהרי נערה המאורסה, בזה שגם בעלה מפר לה עם אביה נקרא שיצאה מרשות האב כמו שהגמרא אומרת בדף ד, אולם בע"ב פירש רש"י "גומרת" כמכניסה לרשות בעל ושם הפרת נדרים אכן גורמת להכנסה אולם מעש"י רק שלו מדרבנן.

והנה, אף שהסבר הרש"ש מבאר כיצד הדוגמאות שהביא רש"י מתאימות לכל אספקט, לא ביאר הרש"ש את הסיבה למה בכל מקום ראה רש"י לפרש את "גומר" מאספקט שונה, ויש לעיין באמת למה.

ז. ויכוח רבא ואביי

רבא טוען שא"א ללמוד בק"ו ואביי עונה לו. מהי המחלוקת ביניהם?

כמו"כ, אנו מבחינים בין אביי לרבא שמדברים על אותו עניין במילים אחרות. רבא אמר: "וכי גמרינן חופה שלא ע"י קידושין מחופה שע"י קידושין", לעומת אביי קורא לזה "חופה שגומרת אחר כסף", למה רבא אומר "שע"י קדושין" ולא "אחר כסף" כאביי?

היה מי שרצה ללמוד, שרבא למד שנישואין אינם קניין אלא מצב המחיל נישואין, וממילא

לא ניתן ללמוד מכך שחופה יכולה לעשות נישואין, לכך שגם תוכל לפעול אירוסין שהוא קניין. אביי לעומתו, סבר שנישואין הינם קניין וא"כ ניתן להוכיח. אולם בלשונו של אביי קשה מאד לראות שזו טענתו, ואף בדברי רבא, אין זה ברור בלשונו.

ח. הבעיות בתוספות ד"ה "חופה"

תוספות שואלים על הק"ו שעשה ר"ה, מדוע לא נאמר דיו ותקנה חופה רק אחר כסף?
 1. יל"ע, דלכאורה זו שאלת רבא בגמרא "כלום חופה גומרת אלא ע"י קידושין", ומה הוסיפו תוספות?

2. תוס' תירצו שהק"ו של ר"ה נכון רק לפי ר' טרפון שסבר דהיכי דמיפריך ק"ו לא אמרינן דיו.

והנה, לפי דבריהם של תוספות יוצא שאין מקום לכל הדיון בראשונים אם הלכה כר"ה אם לאו, שהרי אנו פוסקים שלא כר"ט ואומרים דיו אף היכא דמיפריך ק"ו וא"כ וודאי שאין הלכה כר"ה, שהרי כל הק"ו מסתמך על ר"ט שאין הלכה כמותו, ויל"ע מה הצורך לפי"ז בכל הדיונים והראיות שבדברי הראשונים אם לפסוק כר"ה. אמנם בתוספות הרא"ש כאן סבר שלא שייך כאן לומר "דיו", האם כל הראשונים שדנים יסברו כתוספות הרא"ש שלא שייך כאן דיו?

3. ועוד יש להקשות על דבריהם, מה הקשה רבא מהמשנה שאמרה האשה נקנית בשלושה דרכים ולא בארבעה, מכאן דייק שלא סברה המשנה כר"ה, שמא סברה המשנה כרבנן ואילו ר"ה למד כאמור, כר"ט?

4. לאחר מכן הקשו תוספות: "לדידן דאמרינן דחופה אינה קונה, נימא דכסף גומר אחר כסף מק"ו דחופה, מה חופה שאינה קונה גומרת, כסף שקונה אינו דין שייגמור?"
 יש לתמוה על שאלתם, כיצד עלה בדעתם שכסף יעשה נישואין, וכי יש לכסף אופי של נישואין? לא מיבעי אם נישואין אינם קניין אלא רק מצב אישותי ביניהם, וודאי שכסף

לא מביא לאותו המצב, אלא אף אם נישואין הינם קניין, אולם וודאי שמעשה הקניין נגזר מאופי הדבר אותו הולך ליצור, ואיך כסף שאין לו ולעניין האישות כלום, ישמש כקניין נישואין?

באמת המאירי תירץ כעין זה וכתב: "שאינן הדעת נותנת ליקרא שארו ואשתו..." וכן בתלמיד הרשב"א, אולם מה סברו תוספות?

גם על תירוץ הראשונים קשה, כמו שכבר הקשינו, אם באמת אין כלל סברא שכסף יעשה נישואין, כיצד הגמרא רצתה ללמוד מכסף שאינו גומר, הרי מה שאינו גומר זה מפני שלא שייכת בו יצירת שארות?

5. תוספות תירצו: "דלא מצי לאוכוחי שיגמור אלא אחר כסף, כחופה, ומאי אולמיה האי כסף מהאי כסף"

כבר העיר המהרש"א, דלפי"ז איך הבינו תוספות את ר"ה שחופה עושה אירוסין, ואיך אח"כ תעשה שוב החופה נישואין, מאי אולמיה האי חופה מהאי חופה? לכן כתב שנראה בדעתם שלמדו שחופה אחת עושה אירוסין ונישואין.

עוד הקשה מהרש"א, שנלמד ק"ו שכסף גומר אחר שטר ותירץ שעדיין יש מאי אולמיה האי קניין מהאי קניין.

ויל"ע בדבריו, הרי ראינו לעיל את תוספות הרא"ש שאמר שחופה עושה אירוסין ונישואין בב"א בגלל "מאי אולמיה", וא"כ ה"ה שנאמר כאן שאף שכסף אינו יכול לעשות נישואין אחר כסף, למה לא יוכל לעשות אירוסין ונישואין בב"א, שהרי לגבי חופה הכריח המהרש"א בדעתם שכך למדו, ואף אם הם לא למדו כך, מ"מ תוספות הרא"ש שכך למד, תירץ בזה כתירוצם כאן.

ביאור הדבר יהיה עפ"י מה שכבר ביארנו לעיל את דברי הרא"ש. מהותה של חופה הוא מצב שיוצר ביניהם קירבת אישות, זהו מצב שבד"כ לא מושג ע"י אקט קנייני ולכן קניין בד"כ זקוק להשלמה של חופה כדי להגיע למצב אישות שלם, במידה וחופה קונה, הרי שברגע שחל הקניין הם כבר במצב של קירבת אישות וממילא אין צורך בהשלמה נוספת, אולם כסף, שהינו מעשה קניין, אין בו את ההשלמה הנצרכת ואין הכסף השני יכול לעשות יותר מהכסף הראשון ועל זה אומרים תוספות, מאי אולמיה בכסף השני מהראשון, הרי קניין כסף יכול רק ליצור את הקניין, את התחלת האישות ומה מוסיף

בכסף השני שהוא בעל אותו אופי של כסף ואיך יכול לעשות יותר מהכסף הראשון. לכן אומר המהרש"א שאף שטר אותו הדין, שהרי הוא קניין, וקניין לא מספיק כדי לעשות אישות אלא צריך דבר בעל אופי שגומר את האישות כדי לעשות אישות, וקניינים אינם גומרים את האישות אלא זוקקים עדיין השלמה.

גם הצד השני בתוספות הרא"ש שסבר שחופה שקונה זוקקת עדיין השלמה בביאה, אין זה מפני שלמד שחופה אין בה אופי של גמר אישות, אלא רק מצד שחופה שקונה, כיוון שנלמדה מכסף, זוקקה להשלמה כמוהו, דאם לא כן אלא נאמר שסבר שחופה אין בה אופי של השלמה, מדוע כאשר חופה באה אחר כסף היא גומרת? למה לא תהיה כשטר הבא אחר כסף שעולה מתוספות כאן שאינו גומר?

עכ"פ נותרו בפנינו אותם הקשיים שהעלנו בתוספות, ובכלל בסוגיה וניגש כעת להצעת דרך.

ט. מה תפקיד החופה?

רבות משאלותינו בסוגיה צמחו מתוך ההבנה כי ב"חופה" מתכוונת הגמרא לנישואין. אולם מעיון בסוגיה בכתובות דף מ"ח עולה הבנה אחרת.

המשנה שם בע"א אומרת: "לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לרשות הבעל לנישואין". בת היא ברשות האב אף לאחר האירוסין עד שתיכנס לרשות הבעל לנישואין.

מה זה "שתכנס לרשות הבעל לנישואין"? פרש"י: "כלומר, שתכנס לחופה לשם נישואין שתהא מסורה לרשות הבעל".

עפ"י ההבנה הפשוטה נראה מרש"י כי היא ברשות אביה עד שתינשא, הנישואין הם המוציאים אותה מרשות אביה.

אולם הבנה זו קשה, שכן מדוע המשנה לא כתבה (לגירסתנו) פשוט: "עד שתיכנס לחופה" אלא בחרה בלשון עמומה, "לרשות הבעל לנישואין"?

כמו"כ, לשון רש"י קשה, דלאחר שמבאר שהכוונה היא כניסה לחופה, ממשיך "שתהא מסורה לרשות הבעל", מדוע הוביל את עניין החופה לעניין המסירה לרשותו, הרי לכאורה עניין החופה העושה נישואין הוא העיקר ואילו המסירה לרשותו, שהיא לשון המשנה,

מתפרשת ע"י רש"י קודם לכן כחופה, ומה חוזר רש"י לעניין המעורפל של מסירה לרשות הבעל?

כבר בשלב זה חשים אנו כי החופה איננה משמשת כאן כיוצרת נישואין, ולא הנישואין הם אלו שמכניסים אותה לרשותו.

בגמרא מובאת מחלוקת אמוראים לעניין מה מועילה מסירתה. לדעת רב אסי מועילה לכל דבר, בעלה יורשה, נטמא לה, זכאי במעש"י וכו'. את לשון המשנה "לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לרשות הבעל לנישואין" מבארת הגמרא: "מסירתה זו היא כניסתה לחופה", בפשטות נראה כי מצירת הסוגיה ציור חדש של חופה שעושה נישואין, דבר שהראשונים התחבטו בו מהי חופת נישואין, והוא מסירה לשלוחי הבעל, שבזה דינה ממש כנשואה כמו שחופה עושה אותה לנשואה.

אולם, בהמשיכנו שם בסוגיה, מוצאים אנו דיון לעניין עונש מיתה: "תנא מסר האב לשלוחי הבעל וזינתה הרי זו בחנק", והיא לומדת זאת מ"לזנות בית אביה" פרט לשמסר האב לשלוחי הבעל. באה הגמרא ושואלת, אולי פסוק זה בא למעט נכנסה לחופה ולא נבעלה? לכאורה, שאלת הגמרא איננה מובנת, הרי הגמרא, מספר שורות קודם לכן, ביארה שמסירה לשלוחי הבעל זהו ציור של חופה, וא"כ כיצד הגמרא כעת מבדילה ביניהם ואומרת שמא רק נכנסה לחופה וזינתה היא בחנק ולא מסרה האב?

רואים מהגמרא בבירור שגם אם יש מסירה לשלוחי הבעל, ואפילו לרב אסי שמועילה המסירה לכל, היא באמת איננה נשואה, היא רק איננה ב"בית אביה" ונפ"מ ששוב אינה בסקילה, ולמה נוהגים בה לדעת רב אסי כל דיני איש באשתו?

מוכח בסוגיה שמה שבעל זכאי במציאתה ובמעש"י ויורשה ונטמא לה, אין זה מדיני הנשואה אלא הארוסה, ארוסה שבבית אביה עדיין איננה ברשות הבעל, לכן לא יורשה וכו', כאשר נמסרה לרשות בעלה, היא ברשות בעלה אבל היא עדיין ארוסה.

דעת רב ורב אסי שם שהזכויות שלו בה לא נאמרו דווקא בנשואה, אלא כבר בארוסה ברשות בעלה, וחופה ביסודה, זו כניסה לרשות הבעל, והתחדש שגם במסר האב לשלוחי הבעל נחשבת ככנוסה לרשותו, האם זה יעשה נישואין? לא! בחופה עצמה יש דין נוסף מעבר לכניסה לרשות הבעל ולגביו מסירה לשלוחים לא תועיל, עניין הנישואין שבחופה, שהוא עניין נוסף על עצם היכנסה לרשותו, אף כי בנוי על כך שנכנסה לרשותו, אולם רק כשהבעל מכניס לרשותו אז נעשית נשואה, אך אם נכנסה לרשותו שלא ע"י שהבעל

הכניסה אלא ע"י האב שמסרה זה לא יעשה נישואין, על הבעל לעשות הכנסה לרשותו כקניין, שעושה בה מעשה הכנסה, רק אז זה מעשה נישואין, אך ללא מעשה שלו היא תהיה אמנם כנוסה ברשותו, אך לא תהיה נשואה.

למדנו שם בסוגיה שחופה היא "מצב" של נישואין, מצב שהיא יוצאת מרשות אביה ונכנסת לרשות בעלה, על גבי מצב זה ישנו "קניין" נישואין, שנובע אמנם מהגדרת המצב ככזה, אולם דורש מעשה הכנסתה לאותו מצב, גם אם איננו עדיין, יש במצב החופה לגרום לשינוי בדיניה:

לדעת רב ורב אסי מסירתה זו היא כניסתה לחופה לעניין מה שהיא ברשות הבעל לכל דבר (לרב להוציא תרומה). דיני בעל באשתו לא תלויים בנישואין אלא בכניסה לרשותו ומה שחופה מועילה לנישואין אינו דין בפנ"ע, אלא מצד שנכנסה לרשותו, דאל"כ מה שייך לומר "מסירתה זו היא כניסתה לחופה". מה שמצינו בחופה יותר מזה, שהיא נשואה, הרי זה מכיוון שחופה זו הכנסה לרשותו, אז מעשה שלו שמכניסה אליו יעשה נישואין, אחרת זה מצב נישואין ללא מעשה נישואין ואינו נישואין.

לעומ"ז, שמואל סבר שמסירתה מועילה רק לירושה, שהבעל יורשה, ולא לכל דבר. עדיין איננה קרויה בבית בעלה. אמנם ע"י המסירה כבר אינה בבית אביה ולכן אינה בחנק אף לשמואל, אך עדיין איננה ברשות בעלה, וכל עוד לא תהיה חופה שהוא יכניסה בעצמו לרשותו, עדיין אינה בבית בעלה. אמנם, כל מה ששמואל חולק זה לגבי מסירה לשלוחי הבעל אבל בחופה ממש, יתכן ואף שמואל יסבור שמוציאה מרשות אב, אף שעדיין איננה נשואה עד שיכניסנה לחופה.

מה שמועילה המסירה לירושה אליבא דשמואל, יכול להתפרש מצד שירושה שייכת משתצא מרשות אב, ואע"פ שלא נכנסה לרשות הבעל זכה בה בעלה, וא"כ דעת שמואל שמסירה מועילה להוציא מאביה אע"פ שלא נכנסה לרשות בעלה. ההסבר הוא שישוד דין ירושת הבעל הוא כבר מדין ארוסה ואין בעצם צורך שתיכנס לרשותו כדי שירשנה, אלא שבפועל, בגלל שהיא עדיין ברשות אביה זה מעכב את רשות הבעל, וא"כ לא צריך בשביל ירושה שתהיה ברשותו אלא די שיצאה מרשות אביה, ואע"פ שלא נכנסה בחופה לרשותו של בעל, הוא יורשה, כי די במה שהיא ברשותו מכח האירוסין, אמנם ברש"י שם פירש לגבי ירושה מדין מחילת האב ואז נמצא שלשמואל אין במסירה כלום מחופה, אף לא להוציאה מרשות אביה.

למדנו א"כ מהסוגיה בכתובות שיש משמעות ל"חופה" עוד לפני שעושה נישואין, החופה משמשת כהוצאה מרשות אב והכנסה לרשות הבעל (תלוי במחלוקת האמוראים), זהו שלב ביניים בין קניין האירוסין ל"קניין" הנישואין.
לפי"ז ניגש לבאר את הסוגיה לרש"י.

י. הק"ו לרש"י אינו מחופת נישואין

כשמתבוננים איך רש"י פירש את "גומר" שבק"ו, רואים שהפריע לו משהו. רש"י מפרש "כסף שאינו גומר" לעניין יציאה מרשות אב, מדוע לא פירש כפשוטו שכסף אינו גומר את הכניסה לרשות הבעל לנישואין?

אלא התקשה רש"י, הן בלשון הגמרא והן עניינית.

בלשון הגמרא- מדוע הגמרא לא נוקטת לשון "חופה עושה נישואין" ו"כסף אינו עושה נישואין"?

עניינית- כיצד ניתן ללמוד מעניין נישואין על עניין קידושין, ומדוע מה שכסף אינו עושה נישואין מצביע על חולשה בקניין כסף?

הבין רש"י ששאלה אחת מתורצת בחברתה, דבאמת אין הק"ו של ר"ה בנוי מנישואין על אירוסין, שהרי אי-אפשר ללמוד מנישואין, ולכן לא כתבה הגמרא "כסף אינו עושה נישואין", אלא המובן של "גומר" אחר הוא. "חופה שגומרת" פירש רש"י זו אותה החופה שראינו שם בכתובות, שאף אם איננה עושה נישואין כמבואר שם בסוגיה, היא מוציאה מרשות אב ומכניסה לרשות בעל.

לא בנישואין עסקינן כאן, מהם לא ניתן ללמוד לקידושין, אלא בשלב שבא לאחר אירוסין וגומר את ההוצאה מרשות אב ומכניס לרשות בעל, למרות שעדיין איננה נשואה.

אולם, כל זה בשלב השני בגמרא, נתחיל מהשלב הראשון בגמרא, שאף בו התקשינו.

1. הק"ו מתרומה

אמרה הגמרא ק"ו: "ומה כסף שאינו מאכיל בתרומה קונה, חופה שמאכלת בתרומה אינו דין שתקנה".

שאלנו מדוע הגמרא, שבאה להצביע על כך שקניין כסף קל יותר מחופה, מוצאת זאת בהאכלת תרומה, הרי ההאכלה בתרומה או לא, איננה נגרמת במישרין מחוזק קניין כסף או חופה, אלא מהשאלה האם היא ארוסה או נשואה. מכיוון שהכסף יצר רק אירוסין ולא נישואין לכן ממילא אינה אוכלת. א"כ, היה לגמרא לומר: "ומה כסף שאין עושה אלא אירוסין וכו'?"

אלא, במה שהביאה הגמרא בתחילה את עניין האכלה בתרומה שבו רואים שכסף גרוע מחופה, לא התכוונה הגמרא להביא נפ"מ מעניין נישואין, דא"כ הייתה הגמרא נוקטת בלשונה "חופה עושה נישואין", ולכן לא הביאה את שאר הדברים שנגזרים מנישואין, מפני שהסיבה שלשאר דברים כסף לא קונה היא כי לא שייך כסף בנישואין, ולא כי חלש קניינו.

אולם, הבינה הגמרא שהאכלת תרומה תלויה ב"קניין כספו", והביאה ק"ו שמתבונן על קולא וחומרא רק מצד קניין האירוסין. אם כסף אינו מצליח להאכיל בתרומה, ניתן מזה להוכיח שאפילו לעניין הקניין שאמור ליצור (האירוסין) אינו מצליח לעשות אותו בשלימות, ובכל זאת מצליח לפעול את שאר הנפ"מ מקניין אירוסין, אוסרה לעולם וכו', א"כ ק"ו שחופה שמאכילה בתרומה, לא מצד נישואין אלא מצד "קניין כספו", שזה מראה שאפילו את הפן הזה שבקניין אירוסין, להאכיל בתרומה בתור קניין כספו, עושה, אז ודאי שגם תעשה את שאר העניינים שקניין אירוסין עושה.

וא"כ עניין הנישואין אינו מופיע כלל בק"ו ומיושב מה ששאלנו.

2. הק"ו מכסף שאינו "גומר"

הק"ו הבא שוב איננו מחופה שעושה נישואין, לכן לא כותבת הגמרא "ומה כסף שאינו עושה נישואין", אלא מכך שחופה גומרת להוציא מרשות האב וכסף לא. עניין זה כבר אינו מצד חיסרון שמוצאת הגמרא בקניין אירוסין עצמו הנעשה ע"י כסף, כמו הק"ו הקודם, שכן העניינים שרש"י מנה קשורים ביציאה מרשות אב והכנסה לרשות בעלה ולא בעצם ה"קניין כספו" כאכילת תרומה. כאן הכוונה כבר לחופה שפועלת לא כקניין

אלא כמוציאה מרשות האב לאותם עניינים שקניין האירוסין עדיין לא די בו להוציא. לכן דיקדק רש"י לכתוב "שאינו גומר להוציאה מרשות אביה...", לא כתב רש"י שאינו גומר להשיאה, שהרי אי-אפשר לעשות ק"ו מנישואין, כמו שביארנו בשאלותינו. ממילא בחר רש"י דוגמאות כאלו שמתאימות לענין ההוצאה מרשות אב כמו שביאר הרש"ש.

על הק"ו הזה הקשה רבא, כיצד עושים ק"ו מחופה שבאה כשלב של הוצאה מרשות א, ב שזה שלב שנסמך כבר על הקניין אירוסין שנעשה קודם לכן. לכן לשונו היא "אלא ע"י קידושין", לענין שחופה תהיה גם קידושין, אומר רבא שחופה לא יכולה לעמוד בפנ"ע, היא רק באה כהשלמה לקניין, היא ע"י קידושין ולא כדבר ראשוני ועצמאי וא"א ללמוד שתועיל בפנ"ע, אולם אם הק"ו היה מחופה שעושה נישואין, יתכן והיה אפשר ללמוד, כי אז הייתה דבר בפנ"ע. מפריע לרבא חוסר העמידה של חופה בפנ"ע, זה שפועלת כחלק מהקשר רחב. (אמנם רש"י כותב בדברי רבא "וכיון שאינה גומרת אלא לאחר קידושין היאך אתה בא לדון חופה שלא ע"י קידושין מחופה שע"י קידושין", הזכיר בדברי רבא "אחר" אך נראה שזה רק כדי לבאר את המשך דבריו, זה שבאה אחרי מצביע על כך שבאה על ידי).

ממילא, אין כוונת רבא לשאלת תוספות, לרבא אין ק"ו בכלל אך לתוספות שמוסב על ר"ה אמנם יש ק"ו כי סבר כאב"י אך יש דיו לק"ו.

ואילו אב"י סבר שנכון שהיא אחד הקידושין אך היא לא על ידי הקידושין, אלא היא שלב שעומד בפנ"ע, אלא שבפועל לא שייך לקיים שלב זה אלא אחר שהיה קניין אירוסין, על כן ניתן ללמוד.

לפי"ז נאמר שתוספות שהקשו שנעשה ק"ו הפוך, אם חופה שאינה עושה קידושין גומרת, ק"ו שכסף יגמור, לא התכוונו ב"יגמור" שכסף יועיל לעשותה לאשה נשואה, שהרי כסף אינו מעשה אישות, אלא להנ"ל לא באנו ללמוד שכסף יועיל לעשות נישואין כשם שלא באנו ללמוד מביאה, אלא שכסף "יגמור" כמו שחופה "גומרת", שיפעל הוצאה גמורה מבית אביה לאותם עניינים שתלויים ביציאה מבית אביה שמנה רש"י, ויתכן אף שיפעל הכנסה לרשות אב לגמרי כשיטת רב ורב אסי, כי את ההכנסה עדיין ניתן לראות כשלב קנייני שגם כסף יכול לעשות, אולם וודאי שנישואין לא הציעו תוספות שכסף יעשה.

יא. ביאור הבניין אב ברש"י

והנה בשלב הבא בגמרא ראינו ברש"י שמתייחס ל"גומר" ככניסה לרשות הבעל, כמו שהסביר הרש"ש שלכן רש"י כתב דוגמאות אחרות, למה?

יש הבדל גדול בין הלימוד הקודם בגמרא לבין הלימוד כעת. לעיל, כשלמדה הגמרא ק"ו שחופה עדיפה על כסף, לא יכלה הגמרא ללמוד עדיפות על כסף מחופה נישואין, שכן כאמור נישואין לא שייכים בכסף, לכן למדה על עניין ההוצאה מרשות אב, אולם כעת לומדת הגמרא חופה שתיקנה מחופה ש"קונה בעלמא", מהי אותה חופה שקונה בעלמא? חופה שעושה נישואין.

כעת כן ניתן ללמוד מחופה שעושה נישואין כי כעת איננו באים לגרוע את קניין כסף, ממילא פה נתן רש"י דוגמאות של כניסה שעושה חופה שיוצרת נישואין.

אמנם עדיין התקשה רש"י כיצד נלמד קניין מעניין נישואין, אם מצד שנישואין אינם קניין או אף שהם קניין הם קניין מסוג אחר, לכן אומר רש"י שבאנו ללמוד לחופה "בלא אירוסין". באמת לא ניתן יהיה ללמוד שחופה תעשה קניין אירוסין מכך שעושה נישואין, ומה כן נלמד?

לעיל ביארנו פשוט ברש"י שלמד כתוספות הרא"ש, שחופה עושה מיד גמר ונישואין ללא שתעשה קניין אירוסין, כי הקניין נגמר והושלם מיד, אולם עדיין קשה איך תוכל לפעול את קניין האירוסין, שהרי באמרנו שמדלגים על אירוסין- אין הכוונה שפועלת פחות, אלא יותר, שלא עצרנו באמצע באירוסין אלא מיד הושלם לנישואין, ואיך ניתן ללמוד שתעשה את שלב א מכך שעושה רק את שלב ב?

לכן נראה כעת שהפשט ברש"י אחרת. ראינו בשיעור א שתפקיד קניין אירוסין הוא רק כדי ליצור אפשרות לביאת נישואין שלא תהיה ביאת זנות, לכן מלך א"צ קידושין, א"כ מה שלמדנו הוא, שכמו שחופה מהווה ייחוד שלאחר קידושין כדי ליצור נישואין, כך תהווה ייחוד בפנויה ותועיל כטרום נישואין כמו שקניין אירוסין מועיל כטרום נישואין. אין הכוונה שבאמת החופה תיצור קניין אלא יהיה זה "בלא אירוסין" היינו, תעשה החופה מה שאירוסין עושים ותכשיר לנישואין בלא שהיא אירוסין, היינו, אם בתחילת השיעור למדנו "בלא אירוסין" כדילוג על האירוסין, הרי שכעת אנו לומדים "ללא אירוסין" כתחליף לאירוסין, כך שלא יצטרכו אותם, ובאמת לפי"ז יצטרכו לעשות נישואין לאחריה, לא כמו שלמדנו ברש"י בתחילת השיעור.

לפי"ז מובן מדוע רש"י לא כותב זאת בתחילת הסוגיה להסביר מה זה "חופה קונה", כי בתחילת הסוגיה שלמדנו מק"ו, אז חופה עניינה לקנות קניין אירוסין ואילו כעת שבאנו ללמוד מבנין אב עניינה אחר, והוא להכשיר לנישואין ללא שעושה קניין.

לפי"ז נפנה לבעיית הסתירה ברש"י. כעת לכאורה תשתנה בעיית הסתירה ברש"י שהעלינו בתחילת השיעור ותהיה לא מצד שאצלנו רש"י כותב שחופה עושה נישואין, שכן כעת אנו מפרשים רש"י לא אמר זאת, אלא שכאן רש"י כותב שחופה אינה עושה קידושין אלא רק תחליף להם ובדף ג כתב שעושה קידושין.

אולם באמת אין סתירה ברש"י. רש"י, כאמור, כתב הבנה זו דווקא כאן בשלב שר"ה לומד בבנין אב ולא בתחילת הסוגיה, שם למדנו בר"ה מכוח ק"ו ואז היה זה ללמוד מכסף וכמו שכסף עושה רק אירוסין כך חופה, לכן רש"י בדף ג, שם הזכירה הגמרא בר"ה ש"חופה קונה מק"ו", כתב שהיא כקידושין, ורק בשלב שלומדים מבנין אב כתב רש"י "ללא אירוסין" כי לא ניתן ללמוד שתעשה קידושין.

ממילא, למסקנה, שר"ה לא לומד מק"ו, הרי זה כבר לא כבול לר"ט של דיו, לכן רבא שאל "ג' תנן ד' לא תנן", ולא נוכל לדחות שהמשנה שלא כר"ט, כי זה כבר לא קשור לר"ט, וציפה רבא שהמשנה תכתוב כי נושא המשנה אינו סתם כקניין שאז נגיד שחופה אינה קניין ולכן לא כתובה, אלא נושא המשנה זה ההכשרה לנישואין כבשיעור א וחופה היא גם הכשרה לנישואין. (הדוחק בדברינו הוא, שרבא שאל שתי שאלות ואת שאלתו הראשונה אנו מבארים נגד רב הונא שלמד בבנין אב ואילו את שאלתו השניה ביאר רש"י כנגד הק"ו שבר"ה).

לכן אף מצאו הראשונים מקום לדון אם הלכה כר"ה, למרות שהק"ו שלו מבוסס על ר"ט, ואנן קיי"ל כרבנן, שכן למסקנה לומד ר"ה מבנין-אב ולזה אין צורך בשיטת ר"ט.

אולם, היוצא מדברינו שמסקנת הסוגיה היא שדין חופה הוא מבנין אב וצ"ע למה מוזכר ר"ה בדף ג כאומר "חופה קונה מק"ו".